

ЗВ'ЯЗОК ЗАХВОРЮВАНОСТІ СИСТЕМИ ТРАВЛЕННЯ ДИТИНИ З ОСОБЛИВОСТЯМИ СТОСУНКІВ У РОДИНІ

УДК: 159.9:61

Зімовіна Тетяна Євгенівна

Кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри прикладної психології Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, м. Харків (Україна)

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5994-9286>

Анотація. У статті розкривається питання психосоматичного аспекту захворюваності шлунково-кишкового тракту дітей. Одним із головних чинників, на етапі становлення особистості, що впливають на розвиток та психологічне благополуччя людини виступає родина. У статті представлені результати дослідження зв'язку частоти захворювань дітей шлунково-кишкового тракту з особливостями взаємовідносин між батьками, та стилем виховання у родині. Дослідження проводилось серед родин з дітьми дошкільного та молодшого шкільного віку, різних з статусом (повні та неповні сім'ї).

Виявлені нами зв'язки між захворюваннями шлунково-кишкової системи у дітей з особливостями виховання у родині, можна об'єднати в цілому однією темою. А саме темою надмірних вимог. При цьому в сім'ях з дітьми до 6 років, це перш за все вимоги до себе як до батьків, пред'явлення завищених стандартів до того, якими мають бути мама й тато. В той час як по мірі дорослішання дитини, в сім'ях, що виховують дітей молодшого шкільного віку ці вимоги вже й розповсюджуються й на дітей. Психосоматичні проблеми виникають в тому випадку, коли дитині не вдається задовольнити свої потреби. Тоді формується постійне «негативне» емоційне збудження. Воно отримує відображення в тілесних відчуттях, а іноді - і в патологічному процесі. Страх покарання та неможливість самовиразитися як раз й виступають чинниками що спричиняють таке «негативне» емоційне збудження.

Окрім «надмірності вимог та заборон» важливими факторами, пов'язаними з виникненням захворювань шлунково-кишкового тракту також виступають: напруженість у родині, ігнорування конфліктів, спроба зробити вигляд, що все добре. Також ми спостерігаємо тенденцію щодо відстані між чоловіком та дружиною. Чим менше близькості в родині, більше розбіжностей у поглядах щодо виховання та власної поведінки, різні погляди на життя, тим більш

© Зімовіна Т. Є.

виникає захворювання саме кишково-шлункового тракту серед дітей. Сімейна атмосфера, де не вітається самостійність дитини, її творчі прояви, де обмежується її свобода може спричиняти формуванню стида у дитини, заниженої самооцінки. Страх виносити «на люди» конфліктні ситуації у родині з родичами та друзями, вказують на наявність невпевненості у собі самих батьків, боязнь критиці з боку оточуючих – все це теж вказує на невміння переживати стид, надмірні емоції, що в літературі як раз і зазначено серед причин виникнення хвороб шлунково-кишкового тракту.

Ключові слова: психосоматика, захворюваність дитини, сімейні стосунки, конфлікти у сімейних стосунках, психологічне благополуччя родини, молодший шкільний вік, дошкільний вік, захворювання шлунково-кишкового тракту.

Постановка проблеми. Людина сучасності стає все більш орієнтованою на власний розвиток, цікавиться питаннями психологічного здоров'я та благополуччя. Так проблема психосоматики набуває більшої популярності серед населення. Неможливо не звернути увагу на те, що часто ми хворіємо саме на фоні виникнення стресової ситуації, щаслива, впевнена в собі людина виявляється не тільки духовно й психічно здоровою, але й фізично більш здоровою.

Психосоматика в перекладі з грецького – «*psycho*» (душа) і «*soma, somatos*» (тіло). Це напрямок в медицині і психології, що вивчає вплив психологічних чинників на виникнення і перебіг соматичних (тілесних) захворювань. Психосоматика розглядаються як у вузькому розумінні, так і в широкому, а саме як взаємозв'язок між емоційними переживаннями та тілесними реакціями організму, так і те, яким чином впливає душевно-соматичне захворювання на людину та її життя в різних сферах і які саме реакції навко-

лишнього світу воно може провокувати [5, с. 89].

Працюючи з різними випадками хвороб у своїй практичній діяльності, спираючись на роботи Р. Хамера, С. Кулакова, Л. Хей та інших, можна відмітити той факт, що будь яке захворювання має підстави для свого розвитку з боку психіки людини. Маючи певні негаразди у будь якої сфери взаємовідносин, психічне напруження, стрес, невиражені емоції та інше, у дорослої людини рано чи пізно може перетворитись у фізичну хворобу. Проте організм – цілісна система, яка запрограмована на життя й виживання і не в якому разі не на самознищення. Так, будь яка хвороба виявляється сигналом, вказівкою, та у багатьох випадках «рятівником» цілісності та гармонії нашої психічної діяльності. Наприклад, підвищення температури, нездужання, виникнення симптому хвороби змушує нас відмовитись від зустрічі, роботи, нового проекту та інш., коли вони несуть надмірну психічну напругу у разі її виконання. Багато хто з нас у своєму

дитинстві стикався з такою ситуацією: коли дуже лячно, надмірно важко йти писати складну контрольну роботу у школі, раптом підвищується температура тіла, дитину залишають вдома, а після того як стресова ситуація минула (час контрольної роботи закінчився) організм різко й швидко йде на поправку та вже у вечорі всі симптоми зникають. Таким чином, ми бачимо, що симптоми хвороби найчастіше виступають регуляторами психічної напруги, рятуючи нас від надмірного рівня стресу. Проте, виникає питання, щодо рівня стресу дитини? Чому хворіють маленькі діти? Того віку, коли ще навіть не сформовані такі структурні компоненти особистості як Его та Супер-Его, які забезпечують збереження та безпеку організму, сприяють збереженню цілісності організму через відстрочку задоволення інстинктів до тих пір, поки не буде знайдена можливість розрядки і зняття напруги найліпшим способом, або поки зовнішнє середовище не відповідатиме відповідним вимогам.

У своїх попередніх роботах [3], ми досліджували зв'язок захворювань різних систем органів немовлят з особливостями сімейних стосунків. Та отримали результати, в яких показано, що саме напруження, сварки, стреси батьків мають зв'язок з частотою виникнення захворювань у дітей. Так, дитина в сім'ї виступає в ролі ідентифікованого пацієнта, регулюючи тим самим сімейну систему.

Важливою проблемою будь-якого покоління була та залишається проблема здоро-

в'я наших дітей. Так, у своїх роботах ми продовжуємо висвітлювати питання дитячих хвороб з психосоматичної точки зору. Що стає причиною виникнення хвороб дитини? Чи є щось таке у вихованні й стосунках батьків у родині, що об'єднує сім'ї в яких діти найчастіше хворіють на розлади травлення?

У даній статті ми спиратимемося як на практичну роботу психолога з клінічними випадками хвороб шлунково-кишкової системи людини, на досвід психосоматиці у даному питанні, так й на статистичний аналіз різних сімей, що мають дітей віком до шести років, у яких виникають розлади травлення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Довгий час проблема психосоматичних розладів, розроблялась в роботах послідовників психоаналізу. Звісно, говорячи про розлади шлунково-кишкового тракту, оминати З. Фрейда не вдасться, так як його дослідження щодо привчання дитини до туалету, а в майбутньому і можливого формування анального типу характеру, в нашій проблемі мають пряме значення. На сьогоднішній день психосоматика розвивається досить стрімко, так як виникає запит не тільки теоретичного характеру, а й, перш за все, практичного. Так, серед дослідників питань психосоматичних захворювань і в тому числі захворювань дитини, ми можемо назвати Антропова Ю. Ф., Губачева Ю. М., Ісаєва Д. Н.

Причинами болів у шлунку стає не тільки неправильне харчування, нерідко вони

мають психічну природу. Захворювання шлунково-кишкового тракту відносять до категорії найбільш розповсюджених психосоматичних розладів [1]. Шлунок – це орган, за допомогою якого людина не лише переварює їжу. Він допомагає «переварити» різні життєві ситуації, проблеми. Емоційний стан людини здійснює вплив на процеси перетравлення їжі. Коли людина відчуває злість, страх, депресію, гальмуються функції шлунку і кишківника, порушується моторика, і як наслідок з'являються функціональні розлади шлунково-кишкового тракту [2]. Так у різного роду дослідженнях, серед психосоматичних причин виникнення розладів шлунково-кишкової діяльності називають такі особливості як постійне пригнічення негативних емоцій, невміння відкрито виражати злість, гнів. Хворі, що мають захворювання шлунку прагнуть досягти високих результатів у усіх сферах життя. Вони дуже самокритичні і вимогливі до себе. Але в той же час вони дуже потребують турботи і любові.

Тобто перш за все серед причин порушення травлення, постає питання «прийняття – неприйняття» емоцій, обставин і так далі. Чи можу я прийняти, переварити та засвоїти ситуації, у яких я знаходжусь. Та питання досконалості, правильності, порядку. Адже саме такі властивості приписує З. Фройд стадії анальної фіксації лібідо.

На певний зв'язок психічних і шлунково-кишкових розладів вже досить давно вказу-

ють як терапевти і педіатри (Сперанський Г. Н., Мазурін А. В., Кубергер М. Б.), так і психіатри. Багато уваги з урахуванням психогенного характеру шлунково-кишкових розладів цієї патології приділяли і приділяють психіатри-психоаналітики, виділяючи особливість взаємин матері і немовляти (Ribble M., Escalona S., Leitch M., Kreisler L.) [1 с.27].

Сім'я представляє собою повноцінну цілісну систему, у якій всі її елементи та процеси взаємно впливають і взаємно обумовлюють один одного [6, с. 585]. Тому зміни в одній частині сімейної системи, в окремому її елементі можуть повторно обумовлювати зміни в інших частинах системи або в системі в цілому.

Подружжя з порушеними стосунками не в змозі самостійно вирішувати протиріччя та конфлікти, що виникають в їх родинному житті. Рівень психологічної напруги в сім'ї має тенденцію до наростання, що приводить до емоційних порушень, негативних переживань, виникненню відчуття занепокоєння у дітей, а тим самим підвищується ризик до психосоматичних захворювань. Під час довготривалого конфлікту у членів сім'ї знижується соціально-психологічна адаптація, зникає здатність до узгодженої спільної діяльності як в родині, так і в соціумі. Тому виникають розбіжності в питаннях виховання дітей, що в свою чергу впливають на можливість виникнення психосоматичних реакцій у дітей шляхом не-

розв'язаних міжособистісних конфліктів [7, с. 64].

Згідно С. Ю. Купріянову симптоми психосоматичних захворювань представляють собою метафоричною формою вираження порушень реальних стосунків особи, які пов'язані з дисфункціональними стосунками в прокреаційних сім'ях і подружніх сім'ях [8, с. 457].

Таким чином, сім'я представляє собою повноцінну цілісну систему, в якій усі її члени можуть впливати один на одного. Усі процеси сім'ї, що відбуваються всередині, взаємно впливають і обумовлюють один одного. Це пов'язано певною мірою прив'язаністю дитини до батьків.

Мета статті. У нашому дослідженні ми як раз і намагаємось дослідити особливості зв'язку емоційних стосунків, стилів виховання та особливостей взаємодії у родині з частотою захворюваності шлунково-кишкового тракту дітей. Тим самим, розширюючи коло значимості емоційних відносин не тільки з матір'ю але й із батьком, та особливостями взаємодії батьків між собою.

Виклад основного матеріалу. Для вирішення питання зв'язку захворюваності системи травлення дітей зі стосунками у сім'ї було проведено дослідження двох груп. Першу склали сім'ї, що мають дітей до 6 років а другу ті, які мають дітей молодшого шкільного віку від 6 до 9 років. До першої групи увійшли 30 сімей, з яких – 8 неповних, 22 – повні, у то-

му числі 37 дітей. До другої: 30 сімей, з яких: 22 – повні, 8 – неповні сім'ї, тобто дитину виховує один з батьків, у нашому випадку тільки мати, у тому числі 30 дітей.

Для дослідження сімейних стосунків ми використовували наступні методики:

Опитувальник емоційних відносин в сім'ї Е. І. Захарової;

Методику «Взаємодія подружжя в конфліктній ситуації» Ю. О. Альшиної, Л. Я. Гозмана, Е. М. Дубовської;

Методику АСВ (Аналіз сімейних взаємин Е. Р. Ейдемільера).

Для дослідження частоти та видів захворюваності дітей, було розроблено анкету, яка включала в себе питання про частоту та види захворювань дитини.

Захворювання шлунково-кишкового тракту були представлені наступними хворобами: діарея, запор, метеоризм та здуття, гастрит, панкреатит, дискінезія жовчних шляхів, диспепсія. Найпоширенішими у дітей з них є: діарея, запор та здуття. На ці хвороби більша частина дітей хворіє декілька разів на рік.

Нами було встановлено зв'язок між загальною частотою захворюваності саме на кишково-шлункові розлади та особливостями сімейної системи.

В групі сімей з маленькими дітьми до 6 років, був отримано зворотній зв'язок зі шкалами «Винесення конфлікту між подружжям у сферу виховання» (-0,282) за методикою АСВ, та шкалою «емоційних почуттів» (негативне

ставлення до себе як до батьків) (-0,293) за опитувальником ОДРЕВ. Прямопропорційний зв'язок було отримано зі шкалою «Прояв подружжям прагнення до автономії» (0,300) за методикою «Взаємодія подружжя в конфліктній ситуації».

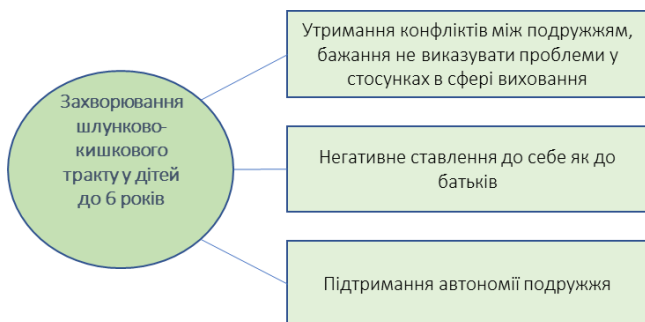

Рис.1 Взаємозв'язок захворювань шлунково-кишкового тракту дитини до 6 років та сімейних стосунків

Нижче на малюнку зображені зв'язки захворюваності шлунково-кишкового тракту дітей до 6 років з особливостями виховання у родині.

На вибірці із сімей з дітьми молодшого шкільного віку, ми отримали наступні зв'язки захворювань системи травлення й особливостей взаємин у родині.

Прямий статистично значимий зв'язок зі шкалою «непомірність вимог-заборон» (0,368) за методикою АСВ, зворотній зв'язок зі шкалою «винесення конфлікту у вихованні» (-0,420). Прямопропорційний зв'язок за шкалою «дистанція між батьками у вихованні» (0,428), та зворотній зв'язок за шкалою «проблеми стосунків з родичами та дру-

зями» (-0,380) за методикою «Взаємодія подружжя в конфліктній ситуації» Ю. Е. Альошиної, Л. Я. Гозмана, Е. М. Дубовської).

Нижче на малюнку зазначені виявлені нами зв'язки між захворюваннями ШКТ дітей молодшого шкільного віку та особливостями взаємовідносин у родині (Рис. 2).

Виявлені нами зв'язки між захворюваннями шлунково-кишкової системи у дітей з особливостями виховання у родині, можна об'єднати в цілому однією темою. А саме темою надмірних вимог. При цьому в сім'ях з дітьми до 6 років, це перш за все вимоги до себе як до батьків, пред'явлення завиСОКИХ стандартів до того, якими мають бути мамо й

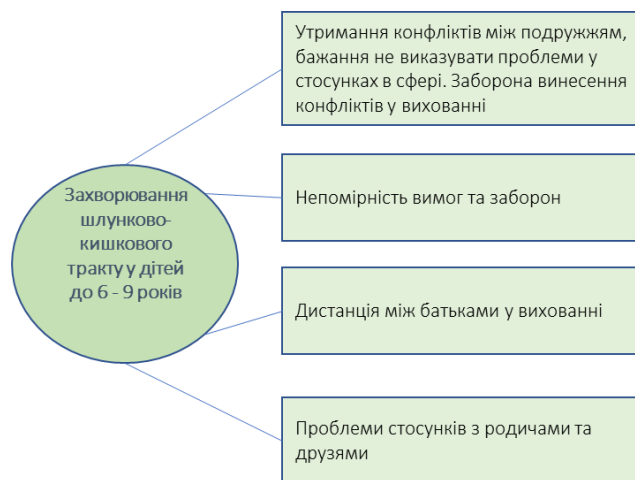

Рис.2 Взаємозв'язок захворювань шлунково-кишкового тракту дитини 6-9 років та сімейних стосунків

тато. В той час як по мірі дорослішання дитини, в сім'ях, що виховують дітей молодшого шкільного віку ці вимоги вже й розповсюджуються й на дітей. Так ми спостерігаємо коре-

ляцію між захворюваннями ШКТ та шкалою «непомірність вимог та заборон», як метод виховання у родині. У сім'ях де дитині «все заборонено», де їй пред'являється величезна кількість вимог, що обмежують її свободу і самостійність, діти частіше хворіють різними видами розладу травлення. Типові висловлювання батьків відображають їх страх перед будь-яким проявом самостійності дитини. Цей страх проявляється в різкому перебільшенні наслідків, які можуть мати місце навіть при незначному порушенні заборони, а також в прагненні придушити самостійність школяра. Психосоматичні проблеми виникають в тому випадку, коли дитині не вдається задовольнити свої потреби. Тоді формується постійне «негативне» емоційне збудження. Воно отримує відображення в тілесних відчуттях, а іноді - і в патологічному процесі. Адже між емоціями і фізіологією існує прямий зв'язок. Страх покарання та неможливість самовиразитися як раз й виступають чинниками які спричиняють таке «негативне» емоційне збудження.

Так в сім'ях з дітьми до 6 років, спостерігається тенденція серед батьків, де вони намагаються бути «гарними», ні в якому разі не виказувати проблеми у стосунках подружжя, роблячи вигляд, що все добре. Проте намагання зробити вигляд, що конфліктів не має, не зменшує самі конфлікти, напруження у сім'ї зростає й дитина починає хворіти, виступаючи таким чином регулятором конфліктності в сі-

м'ї. При цьому ми бачимо, що для батьків наявність конфліктів у родині виявляється дуже важливим фактором, який викликає почуття провини, коріння себе, негативне ставлення до себе як до батьків.

Також ми спостерігаємо тенденцію щодо відстані між чоловіком та дружиною. В сім'ях з дітьми до 6 років, це виражається у зв'язку захворюваності зі шкалою «підтримання автономії подружжя», в той час як на подальшому етапі, в сім'ях, що виховують дітей від 6 років, ми спостерігаємо зв'язок зі шкалою саме відстані між батьками. Ми бачимо зворотну кореляцію між захворюваністю шлунково-кишкового тракту дитини й позитивним ставленням до автономії. Тобто чим більше підтримки у свободі я даю своєму партнерові, тим частіше виникають проблеми та хворіє дитина саме на захворювання КШТ. Та пряму кореляцію між дистанцією подружжя у вихованні. Таким чином, чим менше близькості в родині, більше розбіжностей у поглядах щодо виховання та власної поведінки, різні погляди на життя, тим більш виникає захворювання саме кишково-шлункового тракту серед дітей.

Також захворювання органів шлунково-кишкового тракту пов'язані з заборонаю винесення конфлікту подружжя до сфери виховання дітей. Конфліктність у взаєминах між подружжям зустрічається у всіх сім'ях, проте в цій ситуації розбіжності не виказуються один одному. При латентному наростаючому

конфлікті вони роблять вигляд, що «все добре», навіть, якщо при цьому різниця в думках повністю протилежна. Проте намагання зробити вигляд, що конфліктів не має, не знищує самі конфлікти, напруження у сім'ї зростає й дитина починає хворіти, виступаючи таким чином регулятором конфліктності в сім'ї. У таких сім'ях зазвичай конфлікти грають велику роль.

Згідно з даними *D. Levy*, сприяє виникненню неврозів у дітей «материнська свертурбота», що виявляється в потуранні або владності. Якщо в першому випадку формуються інфантильність і егоцентризм з утрудненням в подоланні життєвих ситуацій, то в другому у дітей з'являються ознаки неврозу - сором'язливість, страх, тривога, зайва покірність, схильність до самотності [1, с. 18]. У нашому випадку, ми спостерігаємо що така «турбота» може спричинити виникнення захворювань шлунково-кишкового тракту. В сім'ях, де як до дітей так і до себе, та й до свого партнера пред'являються непомірні вимоги, правила, а відступ від таких правил досить сильно карається, така атмосфера сімейного виховання сприяє виникненню певного ряду хвороб ШКТ, перш за все це діарея, здуття, запор, а по мірі дорослішання, це вже можуть бути такі захворювання як гастрит, панкреатит, дискенезія жовчних шляхів та інше.

Сімейна атмосфера, де не вітається самостійність дитини, її творчі прояви, де обмежується її свобода може спричинити форму-

ванню стида у дитини, заниженої самооцінки. Страх виносити «на люди» конфліктні ситуації у родині з родичами та друзями, вказують на наявність невпевненості у собі самих батьків, боязнь критики з боку оточуючих – все це теж вказує на невміння переживати стид, надмірні емоції, що в літературі як раз і зазначено серед причин виникнення хвороб шлунково-кишкового тракту. Так, наприклад, Люди, які страждають на виразкову хворобу, часто відчувають страх, що вони недостатньо гарні для батьків, начальників, друзів [2].

Отримані нами кореляційні можна об'єднати ще й темою психологічної «дистанція» між членами родини. Чим більша психологічна «відстань» між батьками, тим більше хвороб у дитини. Можна припустити, що у таких сім'ях відносини між чоловіком та дружиною можуть бути холодними. Кожен член родини живе сам по собі. Через це підвищується конфліктність між батьками, члени родини можуть рідко проводити час разом. В такому випадку дитині молодшого шкільного віку не вистачатиме батьківського тепла та уваги. Як було зазначено вище, це можливо у родинах, де виховання дитини характеризується гіпопротекцією. Таким чином, ці всі фактори можуть бути причинами виникнення захворювань шлунково-кишкового тракту маленьких дітей.

Висновки і пропозиції. Отже можна зробити висновок, що психологічні причини захворюваності дітей лежать перш за все на

відповідальності батьків, дитячі хвороби виявляються відображенням психологічних проблем батьків. Певні порушення виховного процесу: надмірність вимог та санкцій у вихованні, негативне ставлення до себе як до батьків, дистанція у стосунках подружжя, не бажання помічати конфлікти, прагнення робити вигляд «що все добре» виявляються тими чинниками що сприяють виникненню шлунково-кишкових розладів серед дітей віком від народження до 9 років.

Всі ці теми метафорично можна назвати як теми «прийняття – неприйняття». Прийняття себе як батьків, прийняття дитини, її самостійності та особливостей її особистості, прийняття свого партнера та інше. Цікаво відмітити, що шлунково-кишковому тракту людини відводиться функція прийняття їжі, її травлення, засвоєння поживних речовин. Таким чином конфлікти, що виникають у сферах прийняття іншого та самого себе, знаходять своє відображення саме в захворюваннях системи травлення людини.

Результати нашого дослідження можуть бути корисні у створенні психокорекційних програм роботи з психосоматичними розладами у дітей та між членами родини, спрямованої на сприяння налагодженню взаємовідносин, допомозі знайти та вирішити проблемні питання в родині задовольнити потреби кожного члена сім'ї. Адже здоров'я дитини є однією з найголовніших турбот батьків, а залежність його від психологічного благопо-

луччя родини та кожного її члена, можуть виступити вагомим аргументом для роботи над собою батьків в першу чергу.

Перелік використаних джерел:

1. Антропов Ю. Ф. Психосоматические расстройства и патологические привычные действия у детей и подростков / Ф. Ю. Антропов, Ю. С. Шевченко. – М. : Издательство НГМА, 2000. – 174 с.
2. Дворников Н. В. Психосоматика. Желудочно-кишечные заболевания / Н. В. Дворников – М., 2014. URL: https://www.b17.ru/article/24865/?fbclid=IwAR0AeXXngPP3bPw2RTIUgnzkw62o3izlybC_9QEtrkoMyVbqSojY2bobDN0 (дата звернення: 20.03.2019)
3. Зімовіна Т. Є. Взаємозв'язок між захворюваністю дитини та стосунками у сім'ї / Т. Є. Зімовіна, А. С. Фільчакова // Проблеми сучасної психології, Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. – Вип. 40. – 2018. – С.128–137.
4. Губачев Ю. М. Психосоматические аспекты язвенной болезни / Ю. М. Губачев, О. Т. Жузжанов, В. И. Симаненков. – Алма-Ата : Казахстан, 1990. – 213 с.
5. Малкина-Пых И. Г. Психосоматика: справочник практического психолога / И. Г. Малкина-Пых. – М : Эксмо, 2005. – 992 с.
6. Дмитриева Н. Ю. Детская психосоматика. Почему наши дети болеют ? / Ю. Н. Дмитриева. – Изд. 7-е. Ростов н/Д : Феникс, 2018. – 152 с.
7. Брызгунов И. П. Психосоматика у детей / И. П. Брызгунов. – М: Психотерапия, 2009. – 480 с.
8. Кулаков С. А. Основы психосоматики / С. А. Кулаков. – СПб: Речь, 2003. – 288 с.

References (Transliteration):

1. *Antropov Yu. F.* Psihosomaticheskie rasstroystva i patologicheskie privyichnyie deystviya u detey i podrostkov / F. Yu. Antropov, Yu. S. Shevchenko. – M. : Izdatelstvo NGMA, 2000. – 174 s.
2. *Dvornikov N. V.* Psihosomatika. Zheludochno-kishechnye zabolevaniya / N. V. Dvornikov – M., 2014. URL: https://www.b17.ru/article/24865/?fbclid=IwAR0AeXXngPP3bPw2RTIUgnzkw62o3izlybC_9QEtrkoMyVbqSojY2bobDN0 (data zvernennya: 20.03.2019)
3. *Zimovina T. E.* VzaEmozv'yazok mlzh zahvoryuvanIstyu ditini ta stosunkami u sIm'Yi / T. E. Zimovina, A. S. Filchakova // Problemi suchasnoYi psihologIYi, Zbİrnik naukovih prats Kam'yanets-Podİl'skogo natsİonalnogo unİversitetu Imenİ Ivana OgİEnka, Institutu psihologIYi Imenİ G.S. Kostyuka NAPN UkraYini. – Vip. 40. – 2018. – S.128–137.
4. *Gubachev Yu. M.* Psihosomaticheskie aspektyi yazvennoy bolezni / Yu. M. Gubachev, O. T. Zhuzhchanov, V. I. Simanenkov. – Alma-Ata : Kazahstan, 1990. – 213 s.
5. *Malkina-Pyih I. G.* Psihosomatika: spravochnik prakticheskogo psihologa / I. G. Malkina-Pyih. – M : Eksmo, 2005. – 992 s.
6. *Dmitrieva N. Yu.* Detskaya psihosomatika. Pochemu nashi deti boleyut ? / Yu. N. Dmitrieva. – Izd. 7-e. Rostov n/D : Feniks, 2018. – 152 s.
7. *Bryazgunov I. P.* Psihosomatika u detey / I. P. Bryazgunov. – M: Psihoterapiya, 2009. – 480 s.
8. *Kulakov S. A.* Osnovyi psihosomatiki / S. A. Kulakov. – SPb: Rech, 2003. – 288 s.

Zimovina Tetiana

PhD in Psychology Senior Lecturer of the Applied Psychology Department at the National University of Kharkiv, Kharkiv (Ukraine)

DEPENDENCE BETWEEN OF THE CHILD'S DIGESTIVE SYSTEM AND OF FAMILY RELATIONSHIPS

ABSTRACT

The article reveals the issue of psychosomatic aspect of the incidence of children's gastrointestinal tract. One of the main factors at the stage of personality development, influencing personal growth and psychological well-being, is the family. Research results of the dependence between frequency of children's gastrointestinal tract diseases and features of the relationships between parents and the style of parenting in the family are presented in the article. The study was conducted among families with children of pre-school and junior school age, different in status (full and incomplete families).

Discovered correlations between children's diseases of the gastrointestinal system and upbringing features of family can be united in one whole by general theme. This is the excessive demands. In families with children under 6 years of age, there are requirements for parents, too high standards, which mom and dad should to be. In the families bringing up children of elementary school age these requirements are extended for children. Psychosomatic problems arise when the child fails to satisfy his/her needs. In this case a permanent «negative» emotional arousal is

© Зімовіна Т. Є.

formed. It is reflected in bodily sensations, and, sometimes, in the pathological process. The fear of punishment and the impossibility of self-expression are the factors that trigger this "negative" emotional arousal.

According to the results of research and analysis of literature, we can conclude that the psychological causes of the children's disease lie primarily on the parents' responsibility. Childhood illnesses reflect the parents' psychological problems. The important factor of both somatic and psychological health are the atmosphere of respect, the acceptance of another person, the ability to recognize own shortcomings, the encouragement of the independence of children, emotional support for their achievements, under the condition of the child's freedom of action.

Key words: psychosomatics, child upbringing problems, child morbidity, family relationships, conflicts in family relationships, primary school age, preschool age, diseases of the gastrointestinal tract.

Зимовина Татьяна Евгеньевна

Кандидат психологических наук, старший преподаватель кафедры прикладной психологии Харьковского национального университета имени В.Н. Каразина, г. Харьков (Украина)

СВЯЗЬ ЗАБОЛЕВАНИЙ ПИЩЕВАРИТЕЛЬНОЙ СИСТЕМЫ РЕБЕНКА С ОСОБЕННОСТЯМИ ВЗАИМООТНОШЕНИЙ В СЕМЬЕ

Аннотация. В статье раскрывается вопрос психосоматического аспекта заболева-

ний желудочно-кишечного тракта детей. Одним из главных факторов, на этапе становления личности, влияющих на развитие и психологическое благополучие человека выступает семья. В нашем исследовании мы выделяем связь частоты заболеваний ЖКТ в зависимости от особенностей межличностного взаимодействия в семье, стилей воспитания ребенка, эмоциональных отношений. В предыдущих работах было отмечено, что в возрасте до 6 лет, когда ребенок имеет тесную связь с матерью, может выступать в роли идентифицированного пациента, тем самым спасая семейную систему от разлада. В данной работе мы рассматриваем также семьи с детьми младшего школьного возраста, когда у детей меняется социальная ситуация развития и идет более интенсивная сепарация от матери, однако наблюдаем почти одинаковую картину с тенденцией определенных расстройств в воспитательном процессе.

Выявленные нами связи между заболеваниями желудочно-кишечного системы у детей с особенностями воспитания в семье, можно объединить в целом одной темой. А именно темой чрезмерных требований. При этом в семьях с детьми до 6 лет, это прежде всего требования к себе как к родителям, предъявление высоких стандартов к тому, какими должны быть мама и папа. В то время как по степени взросления ребенка, в семьях, воспитывающих детей младшего школьного возраста эти требования уже и распространяются и на де-

© Зимовина Т. Є.

тей. Психосоматические проблемы возникают в том случае, когда ребенку не удается удовлетворить свои потребности.

Кроме «чрезмерности требований и запретов» важными факторами, связанными с возникновением заболеваний желудочно-кишечного тракта также выступают: напряженность в семье, игнорирование конфликтов, попытка сделать вид, что все хорошо. Семейная атмосфера, где не приветствуется самостоятельность ребенка, его творческие проявления, где ограничивается его свобода может вызвать формированию стыда у ребенка, заниженной самооценки. Страх выносить «на люди» конфликтные ситуации в семье с родственниками и друзьями, указывают на наличие неуверенности в себе самих родителей, боязнь критике со стороны окружающих - все это тоже указывает на неумение переживать стыд, чрезмерные эмоции, в литературе как раз и указано среди причин возникновения болезней желудочно-кишечного тракта.

Ключевые слова: психосоматика, проблемы воспитания ребенка, заболеваемость ребенка, семейные отношения, конфликты в семейных отношениях, младший школьный возраст, дошкольный возраст, заболевания желудочно-кишечного тракта.

Дата отримання статті: 21.03.2019

Дата рекомендації до друку: 25.03.2019

Дата оприлюднення: 14.05.2019

© Зімовіна Т. Є.